

Goran Miljan

studijska grupa: povijest

Nova kulturna historija

(uredila i uvodni esej napisala Lynn Hunt), Zagreb: Naklada Ljevak, 2001.

Urednica knjige i autorica uvodnog eseja, Lynn Hunt rođena je u Panami, a odrasla je u Minnesoti. Prvotno je predavala na Berkeleyu, zatim do 1998.g. na Sveučilištu Pennsilvanya, a danas predaje na UCLA- u. Predaje Francusku i Europsku povijest, a specijalizirala se za Francusku revoluciju, kulturnu historiju i historiografiju općenito. Neka od njezinih poznatijih djela su: *Revolution und Urban Politics in Provincial France* (1978), *Politics, Culture and Class in the French Revolution* (1984), *Telling the Truth about History* (1994), i *Beyond the Cultural Turn* (1999). Godine 2002. Lynn Hunt je bila predsjednica American Historical Association -a. Lynn Hunt trenutno se bavi proučavanjem korijena ljudskih prava u 18.st. te sa Margaret Jacob radi na Britanskim romantistima i njihovim vezama sa znanošću i politikom.

Uvodni tekst knjige pokušava nam kratko objasniti zbivanja u historiografiji nakon Drugog svjetskog rata. Naime, kao što nam je poznato, do tog razdoblja historiografija je pokušavala opstati kao potpuno nezavisna znanstvena disciplina potpuno ograđena od drugih humanističkih znanosti. Dominantan je stav povjesničara bio da bi čvršće povezivanje sa drugim znanostima, odnosno prevelika interdisciplinarnost, mogli dovesti do potpunog rasapa historiografije kao znanstvene cjeline koja djeluje po određenim normama i pravilima.

Na samome početku autorica nas upoznaje sa E. H. Carron koji je 60-tih godina dvadesetog stoljeća smatrao da bi upotreba sociologije u historiji mogla dovesti do potpuno novih shvaćanja pa čak i pravaca djelovanja suvremene historiografije. Ova tvrdnja uskoro se pokazala potpuno točnom, jer je socijalna historija pretekla političku kao najvažnije područje istraživanja u historijskoj znanosti. Autorica nas upućuje na dvije grupe autora koji su imali velike zasluge u tom preokretu historijske znanosti., a to su marksisti te autori okupljeni oko časopisa *Annales*. Kod marksista pojavila se pri tome, grupacije autora koji je objavljivala knjige i članke ne temu »povijesti odozdo« (George Rudea, E. P. Thompson). Ti povjesničari okrenuli su se prema proučavanju društvenog ustroja i svakodnevice običnih ljudi. Otprilike u isto to vrijeme, 60-tih godina, javlja se i novi pravac škole *Annales* koja ubrzo postiže međunarodni ugled. Središnja ličnost te tzv. »druge generacije Anala« bio je jedan od najpoznatijih povjesničara 20. stoljeća, Fernand Braudel. U svom djelu o povijesti Sredozemlja Braudel uvodi tri razine analize koje odgovaraju trima različitim vremenskim jedinicama: STRUKTURA - dugo trajanje određeno geografskim miljeom, KONJUNKTURA - srednje trajanje usmjereno spram društvenog života te PROLAZNI DOGAĐAJ - koji uključuje politiku i sve što se tiče individualnog. Iako iznimno prihvaćen i cijenjen u znanstvenim krugovima njegov primjer takve podjele nije nadahnuo mnoga usporedna istraživanja. Tek povjesničari »treće generacije Anala« poput Emmanuela Le Roya Laduriea i Pierrea Gouberta prave odmak, te u njihovim djelima počinje prevladavati ekonomska i socijalna historija, a dugo trajanje, kojem je Braudel davao prioritet, više nije misao vodilja. Unatoč tomu,

model »treće generacije« u tumačenju povijesti u osnovi je sličio Braudelu. Naglasak Annales na socijalnu i ekonomsku historiju uskoro se proširio i na tradicionalne historijske časopise. Posljednjih godina u obje ove grupe došlo je do znatnih pomaka žarišta interesa te sve većeg zanimanja za kulturnu historiju. Kod marksista taj pomak je vidljiv u djelu E. P. Thompsona Stvaranje engleske radničke klase (The Making of the English Working Class). Izazov starim modelima najviše je došao do izražaja kod pripadnika škole Annales. Iako su ekonomska i socijalna historija zadržale dominantnu poziciju intelektualna i kulturna historija zauzimale su čvrsto drugo mjesto. Četvrti naraštaj povjesničara okupljenih oko časopisa Annales bivao je sve više zaokupljen mentalitetom, a usporedo sa tim jačanjem počela se smanjivati važnost ekonomske i socijalne historije. To je posebno vidljivo kod Rogera Chartiera i Jacquesa Revela koji odbijaju određivanje mentaliteta kao dijela tzv. treće razine povijesnog iskustva. Prema njima treća razina se ne može smatrati razinom nego temeljnom odrednicom povijesne zbilje. Njihova djela, pa i oni sami bili su pod utjecajem Foucaultove kritike temeljnih prepostavki socijalne historije. Michel Foucault ne vjeruje da društvene znanosti mogu biti ujedinjene u istraživanju ljudske prirode, no to je zbog toga što on sam nije priznavao sam koncept čovjeka i mogućnosti metode u društvenim znanostima. Povjesničari nisu prihvatili njegovu metodu ponajviše zbog toga jer nije pokazao spremnost na analizu uzroka i istraživanje izvorišta.

Opću historiju mentaliteta kritiziralo se zbog nedostatka jasnog fokusa, a Francois Furet optužio je ovu nedefiniranost za poticanje beskonačne potrage za novim predmetima proučavanja. Međutim Chartier i Revel odlaze korak dalje od historije mentaliteta kako bi preispitali metode i ciljeve historijske znanosti uopće, te su prihvatili Foucaultovu prosudbu da su upravo predmeti proučavanja humanističkih znanosti proizvod povijesno kontigentnih diskurzivnih tvorbi. Lynn Hunt navodi da postoji problem kod ovako radikalne kritike, a to je njezina nihilistička crta te postavlja pitanje može li uopće historija kulture funkcionirati ako je se liši svih teorijskih pretpostavki o odnosu kulture spram društvene zbilje?

Eseji ove knjige posvećeni su upravo tome. Prvi dio je kritički dok drugi predstavlja konkretne primjene aktualnih novih pristupa. Danas, umjesto sociologije, utjecajnim znanostima postale su antropologija i književna teorija, područja u kojima se socijalno tumačenje ne prihvaća kao gotova činjenica. Trenutno u kulturnim pristupima prevladava antropologijski model. Posljednjih je godina u kulturnoj historiji svojim radovima najzastupljeniji antropolog Clifford Geertz. Citiran je od strane mnogih povjesničara, poput Roberta Darntona koji vidi velike prednosti geertzovskih interpretativnih strategija. Prema nekim zaključcima sve važnija zadaća kulturne historije trebalo bi biti dešifriranje značenja. O problemima geertzovskog pristupa raspravlja Roger Chartier koji sumnja u valjanost potrage za značenjem prema geertzovskom interpretativnom obrascu. Chartier dalje smatra da kulturni historičari ne

smiju redukcioniističku teoriju kulture kao odraza društvene zbilje zamijeniti jednako ograničenom pretpostavkom da su rituali i drugi oblici simboličkog djelovanja sami po sebi izvor temeljnog, koherentnog i jedinstvenog značaja. Također upozorava na tekstove kojima se bave jer oni djeluju na čitatelje na raznolike i osobne načine.

Većina povjesničara kulture razmjerno se nevoljko koristi književnom teorijom. Hayden White i Dominick La Capra najčvršće su povezani sa književnom teorijom, a njihov rad razmatra Lloyd Kramer. On pokazuje kako su autori uz pomoć književnosti proširili granice kulturne historije.

Iako postoje razlike unutar i između antropologijskih i književnih metoda, čini se da osnovna tendencija obiju disciplina - uporaba jezika kao metafore - trenutno općinjava povjesničare kulture. Upotreba jezika kao metafore ili modela pokazala se presudnom za formulaciju kulturnog pristupa povijesti. Lingvistička analogija uspostavlja reprezentaciju (figura koja postaje zamjenom običnog oblika u kazivanju misli) kao problem koji povjesničari više ne mogu izbjegavati. Tako i sama autorica u svojoj knjizi o Francuskoj revoluciji obrađuje različite izjave revolucionarnih političara kao da tvore jedan tekst. Svrha joj je bila ispitati kako lingvistička praksa, umjesto da samo odražava društvenu zbilju, može biti djelotvoran instrument moći, te kako su riječi služile kao sredstvo preobražavanja društvene i političke zbilje. Slično iznosi i Mary Ryan u svom eseju Američka parada (The American Parade: Representations of the Nineteenth Century Social Order) gdje objašnjava kako su parade kreirale osjećaj zajedništva u američkim gradovima upravo time što su iznosile na vidjelo glavne crte društvene i spolne podijeljenosti.

Važnost roda, studije ženske povijesti 60-ih i 70-ih godina, te najnoviji naglasak na rodnoj diferencijaciji odigrali su značajnu ulogu u razvoju metode kulturne historije općenito. Zasad, naglasak se u kulturnoj historiji stavlja na ispitivanje - tekstova, slika, radnji ali i otvorenosti prema zaključcima do kojih bi se pomoću ovih postupaka moglo doći.

Pored natuknica o sadržajnoj strani knjige, napose uvodnog eseja Lynn Hunt, htio bih izreći i osobno iskustvo prilikom recepcije ove knjige. Naime, držim povijesne eseje okupljene u knjizi vrlo inspirativnim. Došao sam do nekih saznanja, meni dotad gotovo stranih, a koja su me navela na promišljanje pročitano, te ujedno, i na postavljanje pitanja o objektivnosti povijesti i njezine interpretacije. Danas se u historiografiji javljaju razni pravci, a zajedno sa njima i diskusije koje postavljaju zajednička pitanja kao što su: što je historiografija, kakva treba biti i kuda ide? Kod različitih znanstvenika prevladavaju naravno, i različita mišljenja. Do ekstremnih mišljenja da uvođenje novih pravaca istraživanja i novog načina interpretacije povijesnoga teksta mogu dovesti do potpune negacije historijske znanosti kao takve uopće.

Mišljenja sam da takav stav, prije svega prisutan kod historičara pozitivizma, proizlazi još iz nekih uvjerenja da ukoliko historiografija napravi odmak od onoga

što se smatra poviješću, tj. interpretacije povijesne zbilje kroz velike događaje, ličnosti, odnosno svime onime što je poznato i za što postoje izvori, da će izgubiti svoju vjerodostojnost i naziv znanosti uopće. Također, smatram da sve ove promjene, prisutne već nekih 30- ak godina, mogu imati pozitivan efekt na historijsku znanost jer se jednim djelom odmiču od pozitivističke historije, za koju bismo mogli reći da nam pruža samo jedan aspekt događaja za određeno razdoblje, dok novi pravci u historijskoj znanosti pokušavaju prikazati samu svijest ljudi o kojima govore, o njihovim osjećajima, načinima razmišljanja, načinima poimanja vremena pa općenito i o njihovom položaju u društvu kojega opisujemo. Naravno, i ti tekstovi mogu biti različito interpretirani, ali upravo zbog toga je potrebno daljnje razvijanje novih metoda koje bi mogle dovesti do određenih spoznaja i pravaca djelovanja. Usudio bih se reći da historiografija kakvom je mi poznajemo kroz ove dvije godine studija, bazirana na događajima i gotovim činjenicama postaje pomalo monotona i nezanimljiva. Naravno, pritom ne mislim da bi je trebalo u potpunosti odbaciti, dapače smatram da na njezinim temeljima i svim poznatim, gotovim činjenicama koje nam daje možemo uvesti nove pravce koji bi dali jedan slobodniji, pa možda čak i zanimljiviji pristup samom proučavanju i studiranju povijesti, a samim time i historiografije kao znanosti.





PRO TEMP O R E

Č A S O P I S
S T U D E N A T A
P O V I J E S T I

IMPRESSUM

1

Uredništvo: Goran Miljan, Ivan Basić, Maja Crnjac, Tin Pongrac,
Naslovnica / Prijelom: Mario Topić, Jasmina Skočilić
Glavni urednik: Ivan Dujmić
Lektorirala: Maja Crnjac
Izdavač: ISHA Zagreb – Klub studenta povijesti
Izdanju časopisa financijski potpomogao Filozofski fakultet Sveučilišta u
Zagrebu
Rukopise primamo na web adresu: isha-zg@net.hr
Tiskano u 200 primjeraka
Tiskara: Zrinski, d. o. o.
ISSN: 1334 - 8302